

forrás

Takács Béla Táncok a Bibliában

Igaz ugyan, hogy Mózes I. könyvében nem olvashatunk semmit a táncról, de ez nem jelenti azt, hogy a zsidó nép az ősatyák korában nem ismerte a táncot, amely a keleti népek vallási kultuszának fontos tartozéka volt. A Biblia szerint Izráel asszonyai akkor táncoltak először, amikor az Egyiptomból menekülő nép száraz lábbal átkelt a Vörös-tengeren, az őket üldöző fáraó serege pedig a hullámokba veszett. Győzelmi, pontosabban szólva: Istent dicsőítő tánc volt az, amit Mirjám prófétanő kezdett el lejteni ének- és zenekísérettel (2Móz 15,20). Nyilvánvaló, hogy Mirjám és társnői nem rögtönözték a táncot, azt már megtanulták Egyiptomban.

Az Úr bizonyára kedvesen fogadta ezt a táncot. Annál kevésbé azt a bacchanáliát, amelyet a nép az aranyborjú körül rendezett. Erre a tivornyára nem került volna sor, ha Mózes a táborban van, de neki a Sínai-hegyre kellett mennie, hogy átvegye az Úrtól a Tízparancsolat köztábláit. Azt tudták a zsidók, hogy Mózes elment, de azt nem, hogy mikor jön vissza. Így telt el negyven nap. A nép türelme elfogyott és végül azzal a meghökkenítő kéréssel fordultak Áronhoz: „csinálj nekünk isteneket, kik előttünk járjanak, mert nem tudjuk, mint lőn dolga ama férfiúnak Mózesnek, aki minket Egyiptom földjéből kihozott” (2Móz 32,1). A vallásában és hitében még nagyon gyenge zsidó nép, de maga Áron sem tudott elképzelni olyan istent, akit valamilyen formában ábrázolni – maradjon bár láthatatlan – ne lehessen. Ez a magyarázata Áron bűnének, hogy nem háborodott fel a kérés hallatán, sőt ő tett intézkedéseket a bálványiszobor elkészítése ügyében. Áron az egyiptomi Ápisz-bika mintájára fából faragta ki, majd vonatta be aranylemezzel a bikaborjú testét.

A sors iróniája, hogy Áron az első főpapi szolgálatát az aranyborjú előtt végezte az ünnepségen, amelyet tánc követett. Ez nem valami csendes mulatozás volt, hanem tobzódássá fajuló, dobolással, dalolással kísért táncórület. „Néha reggel tánc, este pedig lánc” – tartja a régi magyar közmondás, ami azt jelenti, hogy az öröm után olykor bánat következik. Ez történt az aranyborjú körüli tánc után is: az Úr haragja miatt kb. háromszáz férfi halt meg, Mózes közbenjáró imádsága eredményezte, hogy nem pusztult el az egész nép (2Móz 32-33).

Hasonló eseményről olvashatunk a Bírák könyvében. Jefte, a zsidó hadsereg vezére az ammoniták elleni harc előtt fogadalmat tett: ha megnyeri a csatát, azt a valamit vagy valakit, ami vagy aki hazatérése után elsőnek jön ki elébe, feláldozza az Úrnak. Jefte győzött, de drága áron.

¹ Takács Béla (1930–1997) református lelkész, művészet- és iptörténész, a néprajztudomány kandidátusa, a sárospataki református gyűjtemény (1958–73), majd a Debreceni Református Kollégium múzeumigazgatója volt (1973–94). Publikációs listája közel nyolcszáz tételt tartalmaz. Kéziratok hagyatékában maradt fenn az alábbi cikke, amelyet halála előtt kezdett írni a Reformátusok Lapja számára. Az újszövetségi rész elkészült, az ószövetségi rész befejezetlen maradt.

A házából az egyetlen gyermeke, a leánya jött ki, mégpedig a táncoló nőtársai élén. Jefte úgy teljesítette a fogadalmát, hogy a leánya megőrizte szüzességét, soha nem ment férjhez (Bír 11).

Maradva a Bírák könyvéél: Siló lányai a szokásos körtáncukat járták az Úr tiszteletére a városzéli réten, amikor nagy rémületükre ismeretlen férfiak törtek elő a közeli szőlőkből és elrabolták őket. A leányrablás súlyos véteknek számított Izráelben, de itt Benjámín törzsének megsemmisítéséről van szó. Arról, hogy a törzsek tanácsa rájött: túlzásba vitték a benjaminiták elleni irtóhadjáratot, mert ennek az lesz a következménye, hogy az egész törzs kipusztul. Azt javasolták tehát az életben maradt benjaminita férfiaknak, hogy Siló leányait rabolják el, s ezért nem kapnak semmiféle büntetést. Egyébként a nők körtánca volt a legismertebb táncforma Izráelben (Bír 21).

A filiszteusokat legyőző Sault diadalmenetében a városok asszonyai körtáncsal, énekkel, zeneszóval köszöntötték (1Sám 18,6). Dávidnak nem engedte meg az Úr, hogy a tiszteletére templomot építsen Jeruzsálemben, de azt igen, hogy a hányatott sorsú frigiditását a városba hozassa. Ebből az alkalomból a király népünnepélyt rendezett. A ládát vivő papok előtt Dávid táncolt felhevülve. Érdekes, hogy ezen senki sem botránkozott meg, csak a felesége, aki az ablakból látta a jelenetet. Amikor Dávid hazatért, a felesége szemrehányással fogadta: a király, mint valami bolond, mutogatta magát a szolganépnek. Dávid elmondja a maga mentességét és talán ez volt az utolsó beszélgetés a házastársak között, mert ezután Dávid szakított vele. (2Sám 6).

A Zsoltárok könyvében többször felhangzanak az ékesen szép mondatok: „táncolva éneklik: minden forrásaim te benned vannak”, „dicsérjétek az ő nevét táncsal” (Zsolt 87;149;150). A Prédikátor könyvének írója bölcsen állapítja meg: „ideje van a sírásnak és ideje ... a szökdelésnek”, vagyis a táncnak (Préd 3,4).

Évszázadok óta a farsang volt a lakodalmak, bálok ideje az európai kultúrközösségben. A parasztházak agyagpadlója porzott a tánc közben, locsolni kellett. Innen maradt fenn a közmondás: „csak ott, ahol a pap táncol”, amit a látszólagos, felületes munkára szoktak mondani. (...) ²

***

Az Újszövetség örömmüzenetben gazdag kincsházában kis helyet foglal el a „tánc, táncolás” szó, de nagy tévedés lenne ebből arra következtetni, hogy Jézus tiltotta volna a földi öröm ilyenfajta megnyilvánulását. Jézus elment a kánai menyegzőbe, mert hívták. Hogy táncoltak-e ebben a lakodalomban, az mellékes. A fontos az, hogy Jézus még itt is akart és tudott csodát tenni (Jn 2,1-11).

A földön élő és szerte járó Jézus mindent észrevett a környezetében, így a gyermekeket is. Látta a játszadozó, ugrándozó, táncoló csoportokat a falusi, városi utcákon. A maga népét ezekhez a gyermekekhez hasonlítja, akik nem hallják meg a pajtásaik hívó szavát: „Sípoltunk néktek, és nem táncoltatok; siralmas éneket énekeltünk néktek és nem sirtatok” (Mt 11,17). A zsidók nem hallgattak sem Keresztelő János, sem Jézus hívó szavaira. Kételkedtek a Messiásban, akiről János ilyen bizonyóságot tett: „íme az Isten Báránya, aki elveszi a világ bűneit” (Jn 1,29).

Salome, Heródiás királyné leánya, a híres tánca révén került a Bibliába, innen a művészetekbe és az irodalomba. Máté és Márk evangélista részletesen írja le Salome táncának előzményét, és ennek – Keresztelő János számára – tragikus következményét. Márk evangéliumából derül ki, hogy ez a fiatal és nyilván szép leány, szinte véletlenül keveredett bele az anyja és Keresztelő János között

² A kézirat itt megszakadt.

forrás

kialakult ellentétbe. János volt annyira bátor, hogy Heródesnek, Galilea fejedelmének meg merete mondani: „Nem szabad néked a testvéred feleségével élned” (Mk 6,18). Heródes nem sértődött meg a jogos bírálat miatt, annál inkább a felesége, Heródiás. Bosszút esküdött, de egyelőre csak annyit ért el, hogy Heródes börtönbe záratta Keresztelő Jánost, nem szívesen ugyan, mert Jánost „igaz és szent embernek” ismerte és hallgatta. Heródiás, mint valami prédára leső ragadozó, várt az alkalomra, hogy Jánoson bosszút álljon. Erre azon a lakomán került sor, amelyet Heródes a születésnapja alkalmából rendezett. Salome az ünnepség fényét azzal igyekezett növelni, hogy táncolt a vendégek előtt. Nyilván szép lehetett ez a tánc, mert Heródes elragadtatásában eléggé felelőtlen, később megbánt nyilatkozatot tett: „Kérj tőlem, amit akarsz, és megadom néked” (Mk 6,22-23). Gyanítható, hogy Salome az udvari intrikákban tapasztalatlan leány volt, mert az anyjához fordult tanácsért, hogy mit kérjen Heródestől, a nagybátyjától, illetve mostoha apjától. Heródiás számára eljött az alkalom, és a leányának azt mondta, hogy kérje Keresztelő János fejét egy tálon. Gonosz tanács, de Salome engedelmes volt, Jánost lefejezték. Heródes nem vonhatta vissza a szavát.

A keresztyén egyházművészetben a történet először Olaszországban bukkan fel egy elefántcsont faragványon, amely 545 körül készült. A veronai Szent Zénó-templom bronzkapujának két domborművén, amelyek a XI. századból valók, látható Salome tánca, Keresztelő János lefejezése. Rogier van der Weyden holland festő 1450 körül készült művén feltűnik, hogy Salome milyen szomorú arccal veszi át az ominózus tálat. A századforduló idején alkotó művészek képein Salome arcán démoni mosoly látszik. Oscar Wilde drámát, ebből Richard Strauss operát írt Salome címmel, és a téma ma is él: 1993-ban mutatták be Lőrinc Katalin „Salome” c. balettjét, amelyben a főszerepet Ladányi Andrea táncolta.

A középkorban rendkívül elterjedt az olyan ábrázolási mód, hogy a halál csontváz alakban és táncolva jön az emberért. Ezzel egyidőben bukkantak fel a „táncolók” -nak nevezett vallásos rajongók a XIV. században a Rajna vidékén, akiket „János táncolóinak” is neveztek, mivel a táncukat Keresztelő János tiszteletére végezték, mégpedig oly vadul, hogy sokan halálra táncolták magukat, és közben mennyei látomásaik voltak. Minthogy a közvélemény ördögtől megszállottaknak tekintette őket, a papság mindenféle ördögűző módszerét kipróbálta rajtuk, a hozzátartozók Jánoshoz és Szent Vitushoz könyörögtek segítségért. Az egyház testén keletkezett fekély hamarosan begyógyult, a táncőrület megszűnt.

(A kéziratot sajtó alá rendezte és közléteszi Bolvári-Takács Gábor)